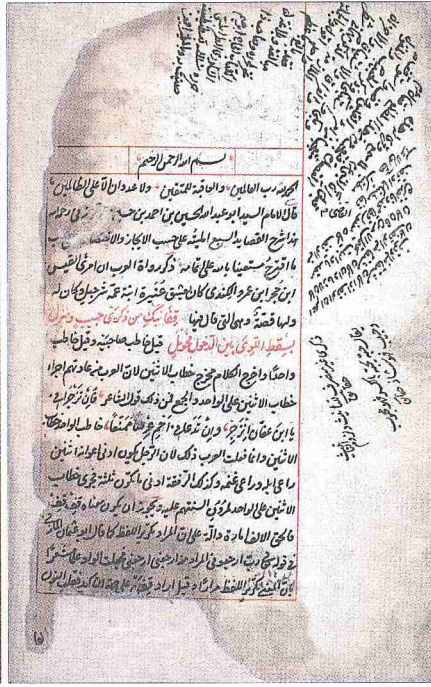
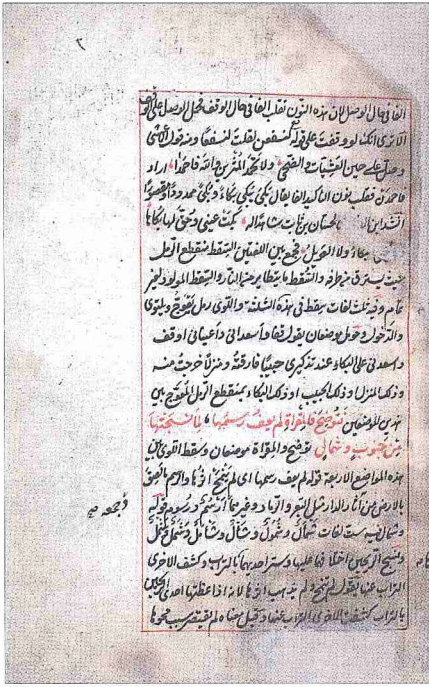

Serüci'nin *Tuḥfetü'l-aşhâb ve nüzhetü zevî'l-elbâb* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Reisülküttâb Mustafa Efendi, nr. 1139)

fi vüṣûli ihdâ'i's-gevâb ile'l-emvât (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1662, 3613; Burdur İl Halk Ktp., nr. 1322/7; Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye, nr. 4377; Mektebetü'l-Haremî'l-Mekkî, nr. 61). Serüci'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: *Şerhu'l-Kudûrî, el-Fetâvâ's-Serüciyye, Menâsikü'l-hac, el-Hüccetü'l-vâziha fi enne'l-besmelele leyset mine'l-Fâtîha, er-Red 'alâ İbn Teymiyye*. Takıyyüddin et-Temîmî, müellifin kelâmıla ilgili olarak İbn Teymiyye'ye yazdığı bu reddiyede ılımlı bir üslûp kullandığını ve İbn Teymiyye'nin de ona reddiye yazdığını belirtir.

BİBLİYOGRAFYA :

Serüci, *Edebü'l-kazâ* (nşr. Şemsü'lârifin Sıddîki b. Muhammed Yâsîn), Beyrut 1418/1997, neşreden giriş, s. 21-63; Kureşî, *el-Cevâhirü'l-muḍîyye*, I, 123-129; Makrîzî, *el-Mukaffa'l-kebir* (nşr. Muhammed el-Ya'îlavî), Beyrut 1411/1991, I, 197, 348-350; İbn Hacer, *ed-Dürrerü'l-kâmine*, I, 91-92; a.mlf., *Ref'u'l-işr 'an Kudâtı Mısır* (nşr. Ali Muhammed Ömer), Kahire 1418/1998, s. 41-42; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, IX, 212-213; a.mlf., *el-Menhelü's-sâfi*, I, 201-206; İbn Kutluboğa, *Tâcü't-terâcim fi tabakâtü'l-Hanefiyye* (nşr. M. Hayr Ramazan Yûsuf), Dimaşk 1413/1992, s. 107-108; Süyûtî, *Hüsnü'l-muhâdara*, I, 468; Temîmî, *et-Tabakâtü's-seniyye*, I, 261-262; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, s. 13, 172; Brockmann, *GAL*, II, 410; *Suppl.*, I, 646; II, 434; M. Mutî' el-Hâfız, *Fihri's mahîṭâtü Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye: el-Fikḥü'l-Hanefî*, Dimaşk 1401/1980-81, I, 386-387, 512-513; II, 256; Ahmet Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, Ankara 2006, s. 75-76.

AHMET ÖZEL

İbnü't-Türkmanî ve Tâceddin İbnü't-Türkmanî ondan ders alan âlimlerden bazıdır. Serüci 22 Rebîülâhîr 710 (18 Eylül 1310) tarihinde Kahire'de vefat etti ve Karâfe Mezarlığı'nda İmam Şâfiî'nin kabri civarında defnedildi. Bazı kaynaklar vefat ettiği ayı receb (aralık) diye gösterir.

Eserleri. 1. *el-Gâye*. Hanefî fıkına dair meşhur metinlerden *el-Hidâye* üzerine yazılmış bir şerh olup müellifin en önemli eseridir. Muhtemelen Emîr Kâtib el-İtkânî'nin *Gâyetü'l-beyân* adlı *el-Hidâye* şerhinden ayırmak için daha çok *Gâyetü's-Serüci* diye anılmıştır. Serüci'nin altı cilt halinde "Kitâbü'l-Eymân"a kadar yazabildiği eser Sa'deddin İbnü'd-Deyrî tarafından "Kitâbü's-Siyer"de mürtedle ilgili bölüme kadar getirilmiştir. Daha sonraki Hanefî kaynaklarında yapılan atıflardan anlaşılacağı üzere eser ulemâ nezdinde rağbet gören *el-Hidâye* şerhleri arasında yer almıştır. Süleymaniye Kütüphanesi'nde tam ve eksik nüshaları mevcuttur (Cârullah Efendi, nr. 785-796; Süleymaniye, nr. 530-535; Kadızâde Mehmed, nr. 196, 199, 200, 201; Karaçelebizâde, nr. 164, 172, 173, 202). 2. *Edebü'l-kazâ*. Serüci'nin bir kısmı günümüze ulaşmayan 128 kaynaktan faydalananak kaleme aldığı

bu çalışma, Hanefî mezhebinde yargı hukukuyla ilgili muteber bir eser olup kaynaklarının çokluğu yanında müellifin bizzat kadılık yapmış olması bakımından da önem taşır. Fasil adı verilen, konu birliği bakımından yer yer irtibatsızlıkların görüldüğü başlıklar altında kısa hükümler şeklinde düzenlenen kitapta delillere yer verilmemiştir. Sıddîki b. Muhammed Yâsîn dört nüshasına dayanarak eseri neşretmiştir (Beyrut 1418/1997). 3. *el-Müntehabü's-Süleymanî*. Hocası Süleyman b. Vüheyb el-Ezraî'nin Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'ye ait *el-Câmî'u'l-kebir*'le ilgili *el-Vecizü'l-câmî' li-mesâ'ilü'l-Câmî'* adlı eserinin muhtasarıdır (Süleymaniye Ktp., Cârullah Efendi, nr. 903, vr. 91-151). 4. *Tuḥfetü'l-aşhâb ve nüzhetü zevî'l-elbâb*. İlim, âdâb, gençlik, hükümdarlar, valiler, mektuplar, yazışmalar ve tarihle ilgili konuları içerir (Süleymaniye Ktp., Reisülküttâb Mustafa Efendi, nr. 1139, Esad Efendi, nr. 2536; Âtif Efendi Ktp., nr. 2012). 5. *Risâle fi kerâheti ekli laḥmî'l-hayl*. Serüci ile Şâfiî fakihi Necmeddin İbnü'r-Rif'a el-Ensârî arasında at etinin yenilmesi konusunda geçen münazaralar vesilesiyle kalem alınmış olmalıdır (Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye, nr. 2663). 6. *Nefehâtü'n-nesemât*

SERVET
(bk. ZENGİNLİK).

SERVET-i FÜNÜN
(ثروت فنون)

1891-1944 yılları arasında yayımlanan ve Edebiyat-ı Cedide topluluğunun yayın organı olan sanat ve edebiyat dergisi.

İstanbul'da Nikolaidis'in çıkardığı fennî muhtevalı *Servet* gazetesinin ilâvesi şeklinde 27 Mart 1891'den itibaren Ahmed İhsan (Tokgöz) tarafından yayımlanmaya başlanmış, daha sonraki tarihlerde başta Edebiyat-ı Cedide topluluğu olmak üzere Fecr-i Âti ve Millî Edebiyat grupları ile Yedi Meşaleciler'in yayın organı olarak 25 Mayıs 1944'e kadar yayın faaliyetini sürdürmüştür. Gerek baskı tekniği gerekse muhtevası ve mizanpajı ile Türk basın tarihinde farklı bir yere sahip, edebiyat tarihine birçok yeni isim kazandırmış bir dergidir.

II. Abdülhamid'in maddî yardımıyla Ahmed İhsan'ın Avrupa'dan kışkırtıcı getirterek benzerlerinden farklı şekilde baskı tekniğini geliştirdiği dergi başlangıçta günlük olarak çıkarılır. Okuyuculara daha çok fennî meselelerle Avrupa'daki teknolojik gelişmeler nakledilirken zamanla haftalık yayımlanır ve dergide edebî çalışmalara da yer verilir. İlk altı ayda 12, daha sonra 14 sayfa olarak çıkarılan derginin ilk sayılarında Ahmed İhsan'ın yanı sıra Ahmed Râsim, Nâbizâde Nâzım, Mahmud Sâdık, Ali Ferruh, Emrullah Efendi, Besim Ömer gibi imzalar yer alır. 1893'ten sonra Halit Ziya'nın (Uşaklıgil) hikâyeleriyle birlikte Alexandre Dumas, Alphonse Daudet, François Coppée, T. de Banville, Jules Verne ve Paul Bourget gibi Batılı yazarların eserlerinden tercümelere de yer verildiği görülür.

Yayını 1895 yılına kadar aktüallite ve magazın karışık, fennî-yarı edebî bir çizgide sürdürülen dergi, basın hayatındaki gerçek yerini ve şöhretini kendi adıyla anılan edebî hareketin başlaması ile kazanır. Bu gelişmede Recâizâde Mahmud Ekrem'in büyük rolü olur. 1895 yılı sonlarında *Musavver Ma'lûmât*'in sahibi ve başmuharriri Mehmed Tâhir ile Recâizâde Ekrem arasında kafiyenin göz için mi yoksa kulak için mi olduğu konusunda başlayan tartışma, bu derginin Recâizâde'nin "Şemsâ" adlı hikâyesini müellifinden izin almadan yayımlamaya başlamasıyla iyice alevlenir ve Recâizâde Ekrem tenkitlerini Galatasaray Sultânisi'nden öğrencisi olan Ahmed İhsan'ın çıkarttığı *Servet-i Fünûn*'da yayımlamaya başlar. Bu vesileyle dergiyi yeni bir edebiyat anlayışı ortaya koymak isteyen gençlerin yayın organı haline getirmek niyetiyle diğer bir öğrencisi Tefvîk Fikret'in *Servet-i Fünûn*'un yazı işlerinin başına getirtir. Böylece dergi 7 Şubat 1896 tarihli 256. sayısından itibaren sanat ve edebiyat yöneticiliğine Tefvîk Fikret'in geçmesiyle kimlik değiştirerek edebî bir hüviyet kazanır. Menemenlizâde Mehmed Tâhir, "Kafiye" adlı makalesini burada yayımlayarak bu konudaki tartışmaları son noktayı koyar (nr. 258, Şubat 1895).

Recâizâde Ekrem ve Tefvîk Fikret'in arkasından dergiye Halit Ziya ile Cenab Şahabeddin, Mehmed Rauf, A. Nâdir imzasıyla Ali Ekrem (Bolayır), İsmâil Safâ, Hüseyin Sîret, Hüseyin Cahit (Yalçın), Hüseyin Suad, Ahmed Şuayb, Menemenlizâde Mehmed Tâhir, H. Nâzım imzasıyla Ahmet Reşit (Rey), Süleyman Nesib (Süleyman Paşazâde Sâmî), Faik Âli (Ozansoy), Celâl Sâhir, Süleyman Nazif ve Müftüoğlu Ah-

med Hikmet gibi isimlerin katılmasıyla Edebiyât-ı Cedîde topluluğu kısa zamanda teşekkül etmiş olur. Halit Ziya, *Kırk Yıl* adlı hâtıratında topluluğu meydana getiren kişilerin belli bir görüş ve duyuş etrafında bir araya gelen bir grup olmaktan çok rastgele toplandıklarını ve emekleye emekleye yürümeye başladıklarını belirtir.

Derginin sayfa düzeninde titiz gayreti yanında şiirleri ve makaleleriyle de bu harekete öncülük eden Tefvîk Fikret özellikle "Musâhabe-i Edebiyye"leriyle sohbet geleneğini başlatır. 258. sayıdan 512. sayıya kadar bu tarzda otuz kadar yazısı yayınlanan Tefvîk Fikret'i aynı başlık altında kaleme aldıkları yazılarla Cenab Şahabeddin, Halit Ziya, Mehmed Rauf ve Ali Ekrem takip etmiş, Ahmet Reşit ise Batı tarzında edebî tenkit örnekleri yazmıştır. Tanzimatçıların savunduğu sosyal fayda anlayışından farklı olarak, "Sanat sanat içindir" görüşünü benimseyen buradaki genç neslin büyük ölçüde örnekleri Fransız edebiyatçılarıdır.

Devrin diğer yayın organlarına göre güçlü bir yazı kadrosu ile okuyucu karşısına çıkan *Servet-i Fünûn* yeni şiir ve hikâyelerin yanında roman, edebî tenkit ve tercüme faaliyetleriyle birkaç yıl içinde dikkati çeken bir dergi hüviyeti kazanır. Bu durum eski-yeni tartışmasını yeniden gündeme getirir ve bunlara karşı yeni bir grup ortaya çıkar. *Servet-i Fünûn* topluluğu mensupları öncelikle kullandıkları dil bakımından eleştiriye uğrar. İlk önce, Cenab Şahabeddin'in şiirlerinde kullandığı "sâât-i semmen-fâm" gibi ifadeleri hedef alan Ahmed Midhat Efendi, *Sabah* gazetesinde "Dekadanlar" adıyla bir yazı yazarak *Servet-i Fünûncular*'ı "dekadan" (bozguncu) olmakla suçlar. Buna karşılık Cenab Şahabeddin, "Dekadizm Nedir?" (XIV, nr. 344, 2 Teşrîniyevel 1313), "Sembolizm Nedir?" (XIV, nr. 341, 11 Eylül 1313) başlıklı yazılarıyla durumu açıklamaya çalışır ve kendilerinin dekadanlıkla ilgilerinin bulunmadığını söyler. Tartışmaya daha sonra Tefvîk Fikret, H. Nâzım ve Ali Ekrem de katılır. Sonunda Ahmed Midhat Efendi, *Tarık* gazetesinde yazdığı, "Teslîm-i Hakikat" adlı makalesiyle kendisinin yanlış anlaşıldığını ve *Servet-i Fünûncular*'ı dekadanlıkla suçlamadığını açıklama ihtiyacı duyar.

Bu tartışmadaki tavırlarıyla edebiyat dünyasında yerleri biraz daha güçlenen topluluk zaman zaman kendi içinde de anlaşmazlıklara düşer. Ali Ekrem'in, Cenab Şahabeddin ile Halit Ziya'nın eserlerinde Fransızca'yı taklit edip sunî bir dil kul-

landıklarını söyleyerek bu tarz alafranga tabirlerden kaçınmak gerektiğini belirttiği "Şiirimiz" adlı makalesiyle (XX, nr. 505-508, 22 Kasım 1900 – 6 Aralık 1900) topluluk mensupları arasında ilk ciddi kırılganlık ve dağılma başlar. Arkasından Menemenlizâde Mehmed Tâhir ile Ahmet Reşit dergiden ayrılarak muhaliflerin safına *Ma'lûmât*'a geçer. 1901 yılında Tefvîk Fikret Ahmed İhsan'la aralarında çıkan bir idarî mesele yüzünden dergiden ayrılır. Hüseyin Cahit'in yönetiminde yayımını sürdüren dergi, onun Fransızca'dan çevirdiği "Edebiyat ve Hukuk" adlı makalesinin (XX, nr. 517, 3 Teşrîniyevel 1317) Mâlûmatçı Mehmed Tâhir tarafından jurnal edilmesi üzerine kapatılır. Bir buçuk ay sonra yeniden yayımlanmaya başladığında artık eski hüviyetini büyük ölçüde kaybettiği gibi esas kadroyu oluşturan önemli isimlerin teker teker ayrıldığı görülür. Bunun üzerine dergi, Ahmed İhsan tarafından 1895'ten önceki durumuna çevrilerek yine daha çok fennî konuları, tıbbî meseleleri ve teknolojik gelişmeleri haber veren yazılarla bol resimli bir magazin dergisi şeklinde yayımını sürdürür.

Bu durum II. Meşrutiyet'in ilânına kadar devam eder. 1908'den sonraki serbest hava içinde devrin yeni yetişen genç şair ve yazarlarının gayretleriyle derginin edebî hüviyeti tekrar canlandırılır. 24 Şubat 1910 tarihli sayısında (XXXVIII, nr. 977) Müfid Râtib, "Fecr-i Âtî Encümen-i Edebîsi Beyannâmesi" başlıklı bir yazı ile yeni bir edebî topluluğun kurulduğunu ilân eder. Başında *Servet-i Fünûncular*'dan Faik Âli'nin bulunduğu Fecr-i Âtî çeşitli sebeplerle uzun ömürlü ve bereketli bir topluluk olmaz. Selânik'te *Genç Kalemler* dergisi etrafında "Yeni Lisan" hareketinin başlaması üzerine (11 Nisan 1911) dergi bu defa sayfalarını bu hareketi eleştiren yazarlara açar. Başta Cenab Şahabeddin, Halit Ziya, Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) ve Köprülüzâde Mehmed Fuad olmak üzere yeni lisan hareketine karşı çıkan yazarlar *Servet-i Fünûn*'da toplanınca dergi yeniden edebî bir hüviyete bürünür. Bu süreçte yeni lisan hareketinin giderek geniş bir okuyucu kitlesi tarafından benimsenmesiyle dergi yazarları da zamanla yeni lisan veya ona paralel bir gelişme gösteren Millî Edebiyat hareketinin ya doğrudan doğruya içinde yer alır ya da bu hareketi destekleme yoluna giderler. Derginin yazar kadrosuna kısa süre içinde Halit Fahri (Ozansoy), Faruk Nafiz (Çamlıbel), Yusuf Ziya (Ortaç), Burhan Cahit (Morkaya), Peyami Safa, Şükûfe Nihal (Başar), Necmettin

Halil (Onan), Halide Nusret (Zorlutuna), Orhan Seyfi (Orhon) ve Arif Nihat (Asya) gibi gençlerin katıldığı görülür.

Servet-i Fünûn 1914 yılından itibaren üç yıl süreyle günlük gazete olarak yayımlanır (914 sayı) ve bu müddet zarfında yine edebî hüviyetinden uzaklaşır. I. Dünya Savaşı sırasında Ahmed İhsan'ın tedavi olmak için İsviçre'ye gitmesiyle dergi yayımına dört yıl ara vermek mecburiyetinde kalır (LVII, nr. 1474). 1924'te daha çok bir magazin dergisi şeklinde yeniden çıkmaya başlayan *Servet-i Fünûn*, Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda devrin genç edebiyatçılarını bünyesinde toplayan edebî bir hüviyette yayımını bir müddet daha sürdürür. Bu yıllarda Yedi Meşaleciler adıyla tanınan edebî hareketin teşekkülü derginin yazı kadrosuna Yaşar Nabi (Nayır), Cevdet Kudret (Solok), Sabri Esat (Siyauşgöl), Vâfi Mahir (Kocatürk), Ziya Osman (Saba), Kenan Hulusi (Koray), Muammer Lutfi (Bahşi) gibi yeni imzalar kazandırır.

Kasım 1928'de Latin harflerinin kabulüyle *Servet-i Fünûn*'un çehresinde bir değişiklik kendini gösterir. Bu tarihten sonra derginin adı *Servet-i Fünûn-Uyanış* olarak değiştirilirken yayın müdürlüğüne Halit Fahri getirilir. Aralarında Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba, Burhan Arpad, Halikarnas Balıkcısı (Cevat Şakir Kabaağaçlı), Selâhattin Enis Atabeyoğlu, Sabahattin Kudret Aksal, Samim Kocagöz, Cahit Külebi, Ahmet Muhip Dranas'ın da bulunduğu 1930-1940 kuşağının yetişmesinde yine bu derginin önemli rolü olmuştur. 29 Aralık 1942'de Ahmed İhsan'ın ölümü derginin yayımını engellememiş, arkadaşlarının ve yazı kadrosundaki gençlerin desteğiyle bir süre daha devam etmiş, nihayet 25 Mayıs 1944'te çıkarılan 2461. sayısı ile yayın hayatına son verilmiştir.

1897 Osmanlı-Yunan Muharebesi dolayısıyla bir "Nüsha-i Mümtâze" yayımlanmıştır. 1000. sayı vesilesiyle hazırlanan özel nüshada (22 Temmuz 1326) derginin tarihçesi anlatılmış, sonuna dergi yazarlarının fotoğrafları konmuş, ayrıca *Musavver Servet-i Fünûn'un Tarihçesi* adıyla (İstanbul 1328) küçük bir ek verilmiş, Mart 1940'ta da 50. yıl özel nüshası yayımlanmıştır. Dergi zaman zaman ülkenin çeşitli yerlerinden gönderilen resimli röportajlara yer verdiği gibi ilk fotoğraf yarışmasını açmak suretiyle okuyucularının katkısını sağlamış, "Sanâyi-i Nefise" başlığı altında Batılı ressamın çeşitli kadın tablolarına sayfalarında yer vererek bir yenilik getirmiştir. Edebî bir hüviyet kazandığı 1896 yılından sonra dergide çeşitli ma-

kaleler, şiirler, mensur şiirler, hikâyeler, roman tefrikaları, seyahat yazıları ile kültür, edebiyat ve sanatla ilgili çeşitli haberlere yer verilmiştir. *Servet-i Fünûn*'un elli yıldan fazla süren yayın hayatı boyunca 1910, 1911, 1912 ve 1913 yıllarında *Musavver Salnâme-i Servet-i Fünûn* adlı salnâmelerle çeşitli resimler, fotoğraflar ve şiirlerle süslü birkaç panorama yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed İhsan [Tokgöz], *Matbuat Hâtıralarım*, İstanbul 1930, I, 106-108; Halid Ziya Uşaklıgil, *Kırk Yıl*, İstanbul 1936, IV, 59; Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret: Devir, Şahsiyet, Eser*, İstanbul 1987, s. 35; Şehnaz Aliş, *Servet-i Fünun Dergisi'nde Küçük Hikâye-Mensur Şiir-Manzum Hikâye: 1896-1901* (doktora tezi, 1994), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Bilge Ercilasun, *Ahmed İhsan Tokgöz*, Ankara 1996, s. 57; a.mlf., "Servet-i Fünun Dergisinde Batı Tesiri", *Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı* (haz. Metin Özarslan - Özkul Çobanoğlu), Ankara 1998, s. 27-40; Mehmed Rauf, *Edebi Hatıralar* (haz. Mehmet Törenek), İstanbul 1997, s. 36-37; Sait Türkoğlu, *Servet-i Fünun Dergisi* (yüksek lisans tezi, 1998), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Celal Aydın, *Servet-i Fünun Dergisi (1021-1073*

sayıları), *İnceleme ve Seçilmiş Metinler* (yüksek lisans tezi, 2000), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Gamze Ayata, *Servet-i Fünun Dergisi (1074-1118 sayıları)*, *İnceleme ve Seçilmiş Metinler* (yüksek lisans tezi, 2001), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Çağdaş Damar, *Servet-i Fünun ve Resimli Uyanış (64. ve 65. cilt) Dergilerinin İncelenmesi* (yüksek lisans tezi, 2003), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; İnci Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*, İstanbul 2006, s. 83-84; Kübra Andı, "Servet-i Fünun Mecmuası", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, IV/7, İstanbul 2006, s. 533-544; İsmail Parlatır, "Servet-i Fünun", *TDEA*, VII, 527-528; Orhan Koloğlu, "Servet-i Fünun", *DBİst.A*, VI, 536. İSMAİL PARLATIR

SERVET-İ FÜNÜN EDEBİYATI

(bk. EDEBİYÂT-ı CEDİDE).

SERZÂKİR

(bk. ZÂKİR).

Servet-i Fünun dergisinin, Abdülhak Hâmid şerefine verilen ziyafet dolayısıyla sairin dostları ve Edebiyat-ı Cedide mensuplarını bir arada gösteren fotoğrafın bulunduğu 7 Nisan 1327 (20 Nisan 1911) tarihli sayısının kapağı